

Základní škola generála Zdeňka Škarvady, Ostrava-Poruba, příspěvková organizace	
Školní program proti šikanování	
Vypracoval:	Mgr.Jana Zajončková
Schválil:	Mgr. Martina Körberová
Pedagogická rada projednala dne:	31. 8. 2023
S účinností od:	1. 9. 2023

Školní program proti šikanování je nedílnou součástí Minimálního preventivního programu školy a Školní preventivní strategie.

Je zpracován dle Metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MSMT-21149/2016)

Na tvorbě a realizaci programu se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci školy.

Koordinace jeho tvorby patří ke standardní činnosti školního metodika prevence. Ten podle potřeby spolupracuje s metodikem prevence v PPP. Za realizaci a hodnocení programu je odpovědný ředitel školy.

Zákonní zástupci žáků jsou prokazatelně seznámeni třídními učiteli na prvních třídních schůzkách s Minimálním preventivním programem i Školním programem proti šikanování. Tyto dokumenty jsou také zveřejněny na webových stránkách školy.

Cílem tohoto Školního programu proti šikanování je tvorba bezpečného, respektujícího a spolupracujícího školního prostředí. Podpora vzájemné solidarity a tolerance, posilování a tvorba podmínek pro zapojení všech žáků do třídních a školních aktivit, podpora vzájemné spolupráce a respektu a vedení jedince k odpovědnosti.

Vymezení základních pojmů

Za **šikanování** je možno považovat jakékoliv chování, jehož záměrem je ohrozit nebo zastrášovat žáka či skupinu žáků. Šikanou můžeme nazvat opakované psychické nebo fyzické útoky, tj. bití, vydírání, manipulaci s věcmi či jejich odcizování a poškozování, slovní útoky, posmívání, nadávky, pomluvy, vyhrožování nebo ponižování, nucení k ponižujícím činnostem, násilné příkazy, vyčleňování z kolektivu, sexuální obtěžování až zneužívání. Nově může šikana nabývat formy **kyberšikany** realizované prostřednictvím ICT technologií – útoků přes e-maily, sms zprávy, či zveřejňování ponižujících či urážlivých materiálů na internetových stránkách.

Formy šikany

- verbální šikana – psychická šikana včetně kyberšikany
- fyzická šikana – včetně krádeží a ničení majetku
- smíšená šikana – kombinace fyzické i psychické šikany

Plán prevence:

- vytvoření atmosféry důvěry, otevřenosti a vzájemné solidarity
- definování odmítavých postojů k existenci projevů šikany
- stanovení jasných pravidel chování v kolektivu a sankcí v případě jejich nedodržování
- podporovat rozvíjení pozitivních vztahů mezi žáky.
- vést žáky k sebedůvěře, přiměřenému sebevědomí a odpovědnosti za své jednání.
- jednat s dětmi jako s partnery, respektovat jejich práva, ale zároveň je vést k plnění povinností.
- věnovat pozornost dalšímu vzdělávání pracovníků školy v problematice šikanování.
- doplňovat školní knihovnu o literaturu zabývající se problematikou šikanování.
- klást důraz na roli třídního učitele, který sleduje chování žáků, vede je k osobní odpovědnosti, spolupracuje s ostatními vyučujícími a využívá systému třídnických hodin k budování zdravého třídního klimatu.
- vedení pravidelných diskuzí s tematikou tělesné, socio-kulturní, etnické a jiné odlišnosti
- užívání výchovných metod založených na chvále a oceňování místo trestů a sankcí
- stanovení dohledu nad chováním dětí a cílené sledování přímých a nepřímých projevů šikany
- nebýt lhostejný k projevům agresivity.
- informovat žáky i rodiče na koho se mohou obrátit při problémech – třídní učitel, výchovný poradce, metodik prevence, školní psycholog, vedení školy, školní schránka důvěry, linka důvěry....

Postup při výskytu šikany ve škole:

Proškolený pracovník školy na podkladě kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikanování rozhodne, zda řešení zvládne škola sama, nebo si povolá odborníka specialistu.

V případě, že jde o počáteční a obvyklou šikanu, kterou zvládne škola sama, odborník postupuje podle scénáře určeného pro tento typ šikanování.

Pokročilé a komplikované šikany škola řeší ve spolupráci s odborníky z venku, zejména z PPP, SVP. Do komplikované šikany zařadíme především neobvyklé formy šikany. Dále sem zahrneme základní formy šikany, se kterými nemáme zkušenosti. Patří do nich šikany krajně ohrožující bezpečí pedagoga a život oběti, dále šikany se změnou v základním schématu, šikany s rozvinutým zakrývajícím systémem. Vážnou komplikací je intenzivnější závislostní vztah mezi oběťmi a agresory a vážnější dopady šikany na oběť - například úzkostné poruchy.

1) Scénář pro obvyčejnou počáteční šikanu (Kolář, Nová cesta k léčbě šikany, Praha, 2011)

1. odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany;
2. rozhovor s informátory a oběťmi;
3. nalezení vhodných svědků;
4. individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků, hrubou chybou je konfrontace oběti s agresory);
5. ochrana oběti;
6. předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru:
 - a. rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření);
 - b. rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku);
7. realizace vhodné metody:
 - a. metoda usmíření;
 - b. metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči);
8. třídní hodina:
 - a. efekt metody usmíření;
 - b. oznámení potrestání agresorů;

9. rozhovor s rodiči oběti;
10. třídní schůzka;
11. práce s celou třídou.

2) Základní krizový scénář pro výbuch pokročilé šikany – Poplachový plán pro tzv. školní lynčování (Kolář, 2011)

A. První (alarmující) kroky pomoci

1. zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany;
2. bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí.

B. Příprava podmínek pro vyšetřování

3. zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy;
4. zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi;
5. pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře);
6. oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům

C. Vyšetřování

7. rozhovor s obětí a informátory;
8. nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků;
9. individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky;
10. rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi).

D. Léčba

11. metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

Spolupráce se specializovanými institucemi:

Při předcházení případům šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce školy s dalšími institucemi a orgány zejména:

- v resortu školství – s PPP, SVP, speciálně pedagogickými centry (v případě integrovaných dětí na běžných školách);
- v resortu zdravotnictví – s pediatrií a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie;
- v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou), případně s NNO specializujícími se na prevenci a řešení šikany.

Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitel školy nebo školského zařízení oznámí tuto skutečnost Policii ČR.

Ředitel školy oznámí orgánu sociálně-právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s orgány sociálně-právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů).

Výchovná opatření

Škola má k dispozici pro zastavení násilí agresorů běžná, ale i mimořádná nápravná opatření, např.:

- výchovná opatření (napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy; snížení známky z chování);
- převedení do jiné třídy (je třeba individuálně posoudit efektivitu tohoto opatření, aby nedošlo k přesunutí šikany do nového prostředí a podmínek);
- ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení střediska výchovné péče, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v diagnostickém ústavu;
- ředitel školy podá návrh orgánu sociálně-právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu;
- škola umožní agresorovi individuální výchovný plán.

Doporučuje se dále pracovat s agresorem (vedení k náhledu na vlastní chování, motivy apod.) i s obětí šikany. V případě potřeby doporučit zákonnému zástupci péči dítěte v PPP, SVP nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů, případně převedení do jiné třídy.

Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina či menšina) apod.

Spolupráce s rodiči

Při nápravě šikanování je potřeba spolupráce školy jak s rodinou oběti, tak i agresora, je třeba dbát na zachování důvěrnosti informací.

Kontakty

1. Na koho se obrátit ve škole:

Funkce	Jméno	Kontakt (telefon, e-mail)
Ředitelka školy	Mgr. Martina Körberová	595694254 korberova@zs-skarvady831.cz
Metodik prevence	Mgr. Jana Zajončková	595694264 zajonckova@zs-skarvady831.cz
Školní psycholog	Mgr. Hana Peigerová	724482458 peigerova@zs-skarvady831.cz
Výchovná poradkyně - pro 1. stupeň - pro 2. stupeň	Mgr. Marta Richterová Mgr. Kateřina Mikšánková	595694260 richterova@zs-skarvady831.cz 595694260 miksankova@zs-skarvady831.cz

2. Webové stránky s tematikou školní šikany a kyberšikany

Společenství proti šikaně, www.sikana.org

E-Nebezpečí pro učitele, www.e-nebezpeci.cz

Národní centrum bezpečnějšího internetu, www.ncbi.cz

3. Kontakty – internet

Sdružení Linka bezpečí (116 111), www.linkabezpeci.cz

Poradna webu Minimalizace šikany, www.minimalizacesikany.cz

Internet poradna, www.internetporadna.cz

Kontaktní centrum, které přijímá hlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu internetu, www.Horka-linka.cz

Poradna E-Bezpečí – poradenská linka zaměřená na prevenci rizikového chování na internetu, www.napisnam.cz